

[Перспективе](#)

ТУРСКА У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ: ЕУТАНАЗИЈА ИЛИ ПОДМЛАЂИВАЊЕ ЕВРОПЕ? (5)

Замке „социјалног дампинга”

Тежња Турске за пуним чланством у ЕУ је изузетно поларизујуће, осетљиво и контроверзно питање, како (гео)политички, тако и економски и демографски. Као прилог расправи о овом изузетно важном питању, „НАЦИЈА” објављује изводе из студије „Турска у ЕУ: Еутаназија или подмалађивање Европе?” Мирослава Н. Јовановића, уваженог стручњака Економске комисије УН за Европу, у Женеви. Студија је настала на основу предавања које је аутор одржао у оквиру научног скупа „Турска, ЕУ и САД; Високи улози, неизвесне перспективе”, на Intercollege у Никозији, у мају 2005, и на годишњем конгресу Италијанског удружења за европске студије, у јулу 2005, у Венецији. У овом делу аутор разматра изузетно важно имиграционо питање, економске аспекте продора трећесветских маса у Европу, „социјални дампинг” и проблем демографског старења европских народа. Шта кандидати очекују, а шта доиста могу добити из фондова ЕУ?

Пише: Мирослав Н. Јовановић

Да ли је „ис-точ-но” тр-жи-ште, са ре-ла-тив-но јеф-ти-ном рад-ном сна-гом и мо-гућ-но-сти-ма за ди-рект-не стра-не ин-ве-сти-ци-је,¹ по-вољ-на при-ли-ка или прет-ња за Евро-пу „пет-на-е-сто-ри-це”? Не-мач-ка тре-нут-но има нај-ви-шу сто-пу не-за-по-сле-но-сти још од три-де-се-тих го-ди-на про-шлог ве-ка. За-јед-но са Аустри-јом, она се пла-ши да ће про-ши-ре-ње на ис-ток до-ве-сти до го-ди-шњег упли-ва ви-ше од 300.000 ими-гра-на-та (OECD, 2003, стр. 85). Ова број-ка би пре-ра-сла 3 ми-ли-о-на то-ком де-це-ни-је. Рад-ни-ци из цен-трал-них и ис-точ-но-е-вроп-ских зе-ма-ља има-ли би пред-ност на европ-ском тр-жи-шту ра-да над рад-ном сна-гом ко-ја до-ла-зи из зе-ма-ља из-ван Уни-је. Ме-ђу-тим, по-сто-ји пе-то-го-ди-шњи тран-зи-ци-о-ни пе-ри-од на-кон ула-ска у ЕУ, ко-ји Евро-па „пет-на-е-сто-ри-це” мо-же про-ду-жи-ти за још две го-ди-не, пре не-го што рад-ни-ци но-во-при-до-шлих чла-ни-ца 2011. го-ди-не до-би-ју пу-ну сло-бо-ду да ра-де би-ло где у ЕУ. Са из-у-зет-ком Ве-ли-ке Бри-та-ни-је и Ир-ске, све зе-мље ЕУ(15) ко-ри-сте сво-је пра-во да на-мет-ну тран-зи-ци-о-не спо-ра-зу-ме ко-ји огра-ни-ча-ва-ју сло-бо-дан рад и бо-ра-вак рад-ни-ка из цен-трал-них и ис-точ-но-е-вроп-ских зе-ма-ља чла-ни-ца до 2011. го-ди-не. (Тур-ска би тре-ба-ло и ово да има у ви-ду.)

ИМИ-ГРА-ЦИ-ЈА И НЕ-СПО-КОЈ

Ако гра-ђа-ни-ма но-вих зе-ма-ља чла-ни-ца ЕУ ни-је до-зво-ље-но да сло-бод-но тра-же по-сао у ЕУ(15) до 2011. го-ди-не, фир-ма-ма из ових зе-ма-ља ни-је за-бра-ње-но да по-слу-ју би-ло где у ЕУ. Не-ке од њих су по-че-ле да ну-де сво-је услу-ге, што је иза-зва-ло от-пу-шта-ња у не-мач-ким кла-ни-ца-ма 2005. го-ди-не. Јеф-ти-ни пред-у-зи-ма-чи из Пољ-ске и Че-шке за-ме-ни-ли су ло-кал-не за-по-сле-не. Ове ис-точ-не услу-жне фир-ме, на-рав-но, ис-пу-ња-ва-ју пра-ви-ла за-шти-те по-тро-ша-ча зе-мље до-ма-ћи-на, као и стан-дар-де ко-ји се од-но-се на со-ци-јал-на пи-та-ња, здрав-ство и жи-вот-ну сре-ди-ну. Не-мач-ка је за-бри-ну-та због мо-гућ-но-сти да ис-точ-не фир-ме ко-ри-сте од-ред-бе о сло-бо-ди по-сло-ва-ња ка-ко би за-о-би-шле ре-стрик-ци-је и тр-го-ва-ле јеф-ти-ном рад-ном сна-гом (со-ци-јал-ни дам-пинг).² По-сто-ји за-бри-ну-тост у Не-мач-кој да у обла-сти услу-га као што су гра-ђе-ви-на и здрав-ство уско-ро мо-же по-ја-ви-ти исти тренд.

Ка-да су Шпа-ни-ја и Пор-ту-га-ли-ја ушле у ЕУ, има-ле су сед-мо-го-ди-шњи тран-зи-ци-о-ни пе-ри-од пре одо-бре-ња пу-не мо-бил-но-сти рад-не сна-ге. Ме-ђу-тим, ка-да је то по-ста-ло пот-пу-но сло-бод-но, ни-је би-ло ве-ли-ког кре-та-ња рад-не сна-ге у оста-ле зе-мље ЕУ. У сва-ком слу-ча-ју, не оче-ку-је се не-ко зна-чај-но кре-та-ње рад-не сна-ге из цен-трал-не и ис-точ-не Евро-пе пре-ма остат-ку Уни-је. Ове но-ве зе-мље чла-ни-це та-ко-ђе ће би-ти по-го-ђе-не оп-штим европ-ским де-мо-граф-ским трен-до-ви-ма по-чев-ши од 2010. го-ди-не (ста-ре-ње ста-нов-ни-штва). Тур-ска, зе-мља са мла-дим и на-ра-ста-ју-ћим ста-нов-ни-штвом мо-же обез-бе-ди-ти по-зи-ти-ван де-мо-граф-ски до-при-нос ЕУ.

По-ну-да ло-кал-не рад-не сна-ге и ни-во еко-ном-ске ак-тив-но-сти усло-вља-ва-ју зах-те-в за стра-ном рад-ном сна-гом у зе-мљи од-ред-ни-ци. Зе-мља мо-же до-зво-ли-ти уплив стра-не рад-не сна-ге има-ју-ћи у ви-ду пре све-га до-бро-бит сво-јих ста-нов-ни-ка. То је увек по-ла-зна тач-ка у ства-ра-њу свих по-ли-ти-ка. Дру-ги раз-ло-зи, укљу-чу-ју-ћи и мо-рал-не, та-ко-ђе се узи-ма-ју у об-зир због мо-гу-ће од-ма-зде и слич-них ства-ри, али соп-стве-ни гра-ђа-ни су на пр-вом ме-сту. Увек је би-ло од-ре-ђе-них пре-ко-мер-них зах-те-ва за спе-ци-фич-ном рад-ном сна-гом, што због ци-клич-них и се-зон-ских раз-ло-га, што због струк-тур-них (но-ве про-фе-си-је). Нор-ма-лан од-го-вор тр-жи-шта на та-кве мањ-ко-ве рад-не сна-ге био је по-ве-ћа-ва-ње над-ни-ца у од-ре-ђе-ном сек-то-ру и по-ве-ћа-ни зах-те-ви за обра-зо-ва-ње и обу-ку. Фир-ме одо-ле-ва-ју зах-те-ви-ма за ви-шим над-ни-ца-ма и тра-же ими-гра-ци-ју рад-не сна-ге. Оту-да, ими-гра-ци-ја рад-не сна-ге се мо-же зах-те-ва-ти у би-ло ком тре-нут-ку и на би-ло ком ни-воу по-пу-ла-ци-је и сто-пе не-за-по-сле-но-сти. Ово је са-мо-по-ра-жа-ва-ју-ћа ими-гра-ци-о-на по-ли-ти-ка, по-што она по-ди-ла-зи не-пре-кид-ним зах-те-ви-ма фир-ми за ве-ћом ими-гра-ци-јом.

Јед-на ли-ни-ја ра-су-ђи-ва-ња ка-же да, ако има-ју до-зво-лу за рад, ими-гран-ти мо-гу до-при-но-си-ти ло-кал-ним јав-ним фон-до-ви-ма ви-ше не-го што им мо-гу од-у-зи-ма-ти. Они до-ла-зе мла-ди, здра-ви и про-дук-тив-ни. Они пла-ћа-ју по-рез и дру-ге до-при-но-се ду-го вре-ме-на пре не-го што стек-ну пра-во на пен-зи-је и здрав-стве-но оси-гу-ра-ње. Овај се ар-гу-мент не мо-же при-ме-ни-ти у сле-де-ћим слу-ча-је-ви-ма: ста-ре-ње са-мих ими-гра-на-та, ду-жи-на њи-хо-вог бо-рав-ка и ути-цај њи-хо-вих по-ро-ди-ца. Од-ре-ђи-ва-ње ко-ри-сно-сти рад-ни-ка ими-гра-на-та за еко-ном-ски раст зе-мље њи-хо-вог од-ре-ди-шта бит-но је оспо-ре-но ефек-том њи-хо-вих по-ро-ди-ца на раст ста-нов-ни-штва у ис-тој зе-мљи. Њи-хо-ве по-ро-ди-це, на-ро-чи-то ако су ве-ли-ке, до-би-ја-ју мно-ге со-ци-јал-не по-вла-сти-це на ло-кал-ном ни-воу. Ако су рад-ни-ци ими-гран-ти за-по-сле-ни у ни-ско пла-ће-ном сек-то-ру, уку-пан ефе-кат на фи-нан-си-је зе-мље до-ма-ћи-на мо-же би-ти не-га-ти-ван.

Табела 12. Укупан буџетски трошак имигранта у Немачкој у еврима по години

У € по имигранту и години

Дужина боравка у годинама

0-10 0-25 25+

Однос државних прихода/ трошкова за здравствено осигурање

-590

-43

49

Пензионо осигурање без утицаја деце

1.376

1.606

2.148

Бол-нич-ко оси-гу-ра-ње

95

117

176

Оси-гу-ра-ње не-за-по-сле-них

127

217

-519

По-ре-зи и по-ре-зом фи-нан-си-ра-не бе-не-фи-ци-је

-3.375

-3.227

-1.001

Укупан однос

-2.367

-1.330

853

Пун утицај де-те-та на пен-зи-је

1.126

1.314

1.757

Укупан однос са пуним утицајем де-те-та

-1.241

-16

2.610

Ле-ген-да: Ко-ри-сте-ћи дру-штве-но-еко-ном-ско ме-ре-ње (6.810 ис-пи-та-них до-ма-ћин-ста-ва у Не-мач-кој), по-пу-ла-ци-ја ими-гра-на-та на за-па-ду Не-мач-ке је из-ме-ре-на 1997. го-ди-не; она се са-сто-ји од оних осо-ба ко-је не-ма-ју не-мач-ко др-жа-вљан-ство и ко-је жи-ве у за-пад-ном де-лу Не-мач-ке, на-ту-ра-ли-зо-ва-них осо-ба и осо-ба чи-је мај-ке не-ма-ју не-мач-ко др-жа-вљан-ство, ис-кљу-чу-ју-ћи ими-гран-те не-мач-ког по-ре-кла.

Из-вор: Sinn (2004), стр. 14

Та-бе-ла 12 пред-ста-вља по-дат-ке о укуп-ним фи-скал-ним тро-шко-ви-ма ими-гра-на-та у Не-мач-кој. Sinn је 2004. го-ди-не твр-дио да су ими-гран-ти ко-ји су оста-ја-ли у Не-мач-кој ду-же од 25 го-ди-на укуп-но го-ди-шње до-при-но-си-ли са 852 евра јав-ним фон-до-ви-ма. Ако је ефе-кат де-те-та укљу-чен, овај до-при-нос је из-но-сио 2.610 евра. Ме-ђу-тим, за раз-ли-ку од стал-не ми-гра-ци-је у САД, Ка-на-ду и Изра-ел, ими-гра-ци-ја

у Немачку је типично, миграција повратка. Велика већина имиграната (око 80 одсто) враћа се у своје родне земље након, отприлике, деценије. Они не остају довољно дуго у Немачкој да би постали укупни фискални доприносиоци. Ако имигранти са собом доведу и своје породице, понекад прилично велике, и остану мање од десет година, они просечно годишње добијају 2.367 евра социјалне помоћи финансиране из пореза и јавне инфраструктуре више него што доприносе немачким фондовима. Друга генерација имиграната по правилу остаје у групи оних који зарађују испод просека, стога она, укупно, постаје, терет за јавне фондове.

СВИ-ЛЕН ГАЈ-ТАН „МЛА-ДЕ КР-ВИ“

У Немачкој је присутна забринутост да релативно даје веће бенефиције у домену социјалне помоћи могу деловати као магнет на имигранте⁴ из централне и источне Европе. Постоје идеје о поштравању услова за немце при остваривању права на социјална примања (Sinn, 2004). Ово може бити разумљиво на краћи рок због проблема незапослености и буџетског дефицита у Немачкој. Постоје најмање два механизма средњорочног решавања овог проблема. Први је период прилагођавања за слободно кретање радне снаге из нових земаља чланица у ЕУ. Ова слобода ће бити одобрена 2011. године. Друго, до тог времена, централна и источна Европа у ЕУ ће бити погледне истим демографским трендовима. Постојаће недоостатак радне снаге у овим земаљама, стога ће бити мање особа за интересованих да мигрирају него што је био случај када су ове земље постале чланице ЕУ, године 2004. Турска би могла попуни-ти ову празнину. Могућом пуном покретљивошћу радне снаге између ЕУ и Турске најпре би се окористи-ло 3 милиона Турака који већ раде и значајно живе у ЕУ (углавном у Немачкој). Њихов статус би се поправио.

Имиграција у извесном облику ће увек бити неопходна. Ово се односи на специфичне вештине, знања и искуства која су или ретка или скупа за стварање на мањој размени, али су вредна за економију земље домаћина.

На-да-ље, зна-ње стра-них је-зи-ка или од-ре-ђе-них кул-ту-ра мо-же би-ти сте-че-но на овај на-чин. Ме-ђу-тим, тврд-ња да је ими-гра-ци-ја ко-ри-сна за зе-мљу до-ма-ћи-на тре-ба-ло би да бу-де ис-пи-та-на и до-ка-за-на у сва-кој си-ту-а-ци-ји за-себ-но.

У сво-јој на-ме-ри да до-дат-но осна-жи им-пле-мен-та-ци-ју „ли-са-бон-ске стра-те-ги-је”, Европ-ска ко-ми-си-ја је 2005. го-ди-не пред-ло-жи-ла кључ-ни план ко-јим би се ли-бе-ра-ли-зо-ва-ло тр-жи-ште услу-га ЕУ. Обез-бе-ђи-ва-њем да су у са-гла-сно-сти са њи-хо-вим до-ма-ћим за-ко-ни-ма и од-ред-ба-ма тр-жи-шта, по-је-дин-ци и фир-ме би мо-гли обез-бе-ди-ти исте услу-ге у дру-гим зе-мља-ма чла-ни-ца-ма ЕУ. Овај план се на-ро-чи-то од-но-си на ар-хи-тек-те, огла-ши-ва-че, rent-a-car аген-ци-је, аген-ци-је за за-по-шља-ва-ње, сек-тор здрав-ства, ин-фор-ма-ци-о-не тех-но-ло-ги-је, аген-ци-је за обез-бе-ђе-ње и ту-ри-стич-ке аген-ци-је. Оче-ки-ва-ња су да би ово до-ве-ло до ства-ра-ња око 600.000 но-вих рад-них ме-ста, ве-ће про-дук-тив-но-сти и ни-жих це-на.

Европ-ска ко-ми-си-ја је при-пре-ми-ла са-оп-ште-ње *За-јед-нич-ки рад за раст и но-ва рад-на ме-ста: Но-ви по-че-так за Ли-са-бон-ску стра-те-ги-ју* (Working To-get-her for Growth and Jobs: A New Start for Lis-bon Stra-tegy),

5

у фе-бру-а-ру 2005, као по-за-дин-ски до-ку-мент за сред-њороч-ни пре-глед *Ли-са-бон-ског про-це-са*

од стра-не Европ-ског са-ве-та. Ме-ђу мно-гим ста-во-ви-ма из овог са-оп-ште-ња, је-дан је упа-дљив (стр. 13):

„Раст про-из-вод-ње и по-ве-ћа-на за-по-сле-ност мо-ра-ју ићи ру-ку под ру-ку. Мо-ра-мо из-бе-ћи ону вр-сту ра-ста без отва-ра-ња но-вих рад-них ме-ста ко-ја је обе-ле-жи-ла учи-нак аме-рич-ке еко-но-ми-је по-след-њих го-ди-на.”

Мно-го се го-во-ри и бри-не о из-глед-ном ма-њ-ку рад-не сна-ге у ЕУ(25), узро-ко-ва-ном де-мо-граф-ским трен-до-ви-ма и ста-ре-њем ста-нов-ни-штва, а ко-ји се оче-ку-је од 2010. го-ди-не. Са дру-ге стра-не, по-сто-ји озбиљ-на за-бри-ну-тост због не-га-тив-них ефе-ка-та ко-је мо-же до-не-ти ими-гра-ци-ја, по-го-то-ву ма-сов-на. Пи-та-ње је да ли ели-ми-на-ци-ја на-ве-де-ног по-ли-тич-ког ци-ља из овог са-оп-ште-ња мо-же ре-ши-ти про-блем. Ре-ше-ње про-бле-ма мо-гло би би-ти под-сти-ца-ње при-вред-ног ра-ста у Уни-ји без отва-ра-ња но-вих рад-них ме-ста, по-ве-ћа-њем про-из-вод-ње за-сно-ва-не на зна-њу и тех-но-ло-шким ино-ва-ци-ја-ма.

Проблем Европске комисије у прихватању и примени плана је су разлике у националним правилима за одређење пословне или професије: једна земља чланица ЕУ може имати строга правила, док друга можда нема никаква. На пример, зидарство је строго регулисано у Немачкој, а уопште није у Великој Британији. Ако је правило земље порекла примене широм ЕУ, резултат би могао бити дискриминација нација које не могу обављати одређење пословне без специфичне обуке и квалификација.⁶

Током средњорочног разматрања *Лисабонске стратегије* од стране Европског савета у марту 2005. године, план Европске комисије је наишао на снажан отпор од стране Француске и Немачке, забринутих да би то могло увести „социјални дампинг” у јавне сервисе и угрожити животни стандард у развијеним чланицама ЕУ. „Социјални дампинг” је еуфемизам за имиграцију јефтиних радних снага (по некад образложење испод стандарда) из партнерских, централних и источно-европских земаља чланица ЕУ. Страх од „социјалног дампинга” могао би бити оправдан.

7

Пишући о овој теми, уредничком коментару под насловом „Le dumping social”, *Financial Times*

26. марта 2005. године наводи:

„Међутим, уместо узалудног подицања мошта сада када су источно-европски окупатори (извињавам се, наше ЕУ комисије) већ унутар зидина замка, западно-европски протекционисти би могли размотрити неке нове тактике. Она најочигледнија је да се више хармонизују. Ово значи навести Источно-европљане да прихвате франкогерманске норме о радним, школским и трговачким сатима који одређују учинак, потрошњу и партиципацију жена у радној снази.

И зашто се на томе зауставити? Нема ништа од надања да се неколико правила Светске трговинске организације може носити са претњом Кине и Индије, цинова социјалног дампинга. Оне такође морају бити доведене у ЕУ, и треба им рећи да подигну своје стандарде. Крајње једноставно.”

У закључцима са заседања Европског савета у Бриселу (2005) наведено је: „Како би се унапредио раст и запошљавање и оснажила конкурентност, унутрашње тржиште услуга мора бити потпуно оперативно и у исто време мора сачувати наш европски социјални модел.”⁸ Ово значи да Европа жели да има обе

ства-ри: да са-чу-ва ко-лач, а да га у исто вре-ме и по-је-де! Пре-го-во-ри око овог пла-на ће се на-ста-вља-ти у бу-дућ-но-сти, а од-лу-ка ће би-ти до-не-та гла-са-њем ква-ли-фи-ко-ва-не ве-ћи-не, што зна-чи да ће зе-мље ко-је се то-ме про-ти-ве би-ти над-гла-са-не.

СИМП-ТО-МИ „ЗА-МО-РА ПРО-ШИ-РЕ-ЊА”

Раз-ма-тра-ње пи-та-ња ро-ко-ва и усло-ва но-вог про-ши-ре-ња ЕУ би-ло је крај-ње спе-ку-ла-тив-но. Учла-ње-ње за-ви-си од по-ли-тич-ке во-ље (и фон-до-ва) зе-ма-ља ЕУ. Ме-ђу-тим, фон-до-ви и по-ли-тич-ка во-ља су по-сто-ја-ли чак и ка-да су Шпа-ни-ја и Пор-ту-га-ли-ја пре-го-ва-ра-ле о ула-ску у ЕУ то-ком осам-де-се-тих го-ди-на про-шлог ве-ка, али је за њи-хо-во учла-ње-ње би-ло по-треб-но не-ко-ли-ко го-ди-на ви-ше не-го што је би-ло пла-ни-ра-но и ско-ро до-дат-на де-це-ни-ја ка-ко би се су-сти-гао оста-так ЕУ. На-да-ље, пи-ри-неј-ско про-ши-ре-ње је би-ло тех-нич-ки и еко-ном-ски мно-го јед-но-став-ни-је не-го при-сту-па-ње цен-трал-них и ис-точ-но-е-вроп-ских тран-зи-ци-о-них зе-ма-ља.

Твр-ди-ли смо (Јо-ва-но-вић, 1997, стр. 368) да ако све бу-де ишло по пла-ну од по-ла-зне тач-ке из 1997. го-ди-не – што зна-чи да се ла-га-но при-ве-ду кра-ју пре-го-во-ри, ра-чу-на-ју-ћи и ра-ти-фи-ка-ци-ју у свим укљу-че-ним зе-мља-ма, и ако пе-ри-од при-бли-жа-ва-ња на-кон ула-ска бу-де тра-јао око де-сет го-ди-на – нај-на-пред-ни-јим зе-мља-ма цен-трал-не и ис-точ-не Евро-пе ће тре-ба-ти не-ких 15-20 го-ди-на да по-ста-ну пу-но-прав-не чла-ни-це ЕУ.

Ско-ро пот-пу-но од-су-ство јав-не де-ба-те у ЕУ о про-ши-ре-њу на ис-ток оста-ви-ло је ве-ћи-ну љу-ди нео-ба-ве-ште-ну о тек-тон-ским по-ли-тич-ким и еко-ном-ским по-тре-си-ма ко-је је то иза-зва-ло. За ве-ћи-ну љу-ди ово је би-ло да-ле-ка ап-страк-ци-ја и за-вр-ше-на ствар. Про-ши-ре-ње не би тре-ба-ло чи-ни-ти љу-ди-ма иза ле-ђа, као што је био слу-чај са ства-ра-њем евро-зо-не. То је би-тан раз-лог за ир-ско од-би-ја-ње Уго-во-ра из Ни-це из 2001. го-ди-не. Ово би мно-ги-ма мо-гло по-слу-жи-ти као

ар-гу-мент да се про-цес про-ши-ре-ња од-ви-ја пре-бр-зо и да ни-је по-др-жа-но јав-ним мне-њем. Ир-ска је би-ла је-ди-на зе-мља ЕУ ко-ја је по-ну-ди-ла при-ви-ле-ги-ју (или је то де-мо-крат-ско пра-во?) сво-јим гра-ђа-ни-ма и ди-рект-но их пи-та-ла о Уго-во-ру. Оста-так гра-ђа-на ЕУ, от-при-ли-ке 99 од-сто, би-ло је ли-ше-но та-кве мо-гућ-но-сти да се ди-рект-но из-ја-сни о овом пре-суд-ном пи-та-њу.

Од Аген-де 2000 (1997) и Европ-ског са-ми-та у Бер-ли-ну (1999), по-сто-ји оп-шти ли-мит за укуп-не ра-чу-не ко-је не-ка зе-мља чла-ни-ца мо-же до-би-ти од ЕУ. То је 4 од-сто од дру-штве-ног про-из-во-да те зе-мље. По-што је укуп-ни дру-штве-ни про-из-вод де-сет но-вих зе-ма-ља чла-ни-ца са-свим ма-ли (4,9 од-сто укуп-ног дру-штве-ног про-из-во-да ЕУ у 2004. го-ди-ни по тре-нут-ним це-на-ма), ства-ран тро-шак про-ши-ре-ња за ЕУ не би тре-ба-ло да из-мак-не кон-тро-ли и мо-гао би би-ти ре-ла-тив-но ма-ли.

Европ-ски са-мит у Ко-пен-ха-ге-ну (12-13. де-цем-бра 2002), као и прет-ход-ни у Бри-се-лу (2002),⁹ по-но-во је по-твр-дио од-лу-ку са оног у Бер-ли-ну (1999)¹⁰ да пла-фон за тро-шко-ве ве-за-не за про-ши-ре-ње по-ста-вљен за пе-ри-од 2004-2006. мо-ра би-ти по-што-ван. То зна-чи да укуп-ни ЕУ тро-шко-ви мо-ра-ју од-го-ва-ра-ти ње-ним ре-сур-си-ма огра-ни-че-ним на 1,27 од-сто за-јед-нич-ког дру-штве-ног про-из-во-да свих зе-ма-ља чла-ни-ца. Због то-га, ЕУ има ве-о-ма ма-ло про-сто-ра за ма-не-ври-са-ње ка-ко би уве-ћа-ла сво-је фон-до-ве. То-ком тро-го-ди-шњег пе-ри-о-да из-ме-ђу 2004. и 2006. го-ди-не, „од укуп-но 25,1 ми-ли-јар-ди евра у ис-пла-та-ма за овај пе-ри-од, 14,1 ми-ли-јар-ди ће би-ти по-кри-ве-но од стра-не но-вих зе-ма-ља чла-ни-ца“, та-ко да би уку-пан тро-шак за ЕУ(15) био 10,3 ми-ли-јар-ди евра (

*E
n-lar-ge-ment We-ekly*

, 28. ја-ну-ар 2003). Због то-га, ствар-ни го-ди-шњи не-то „тро-шак“ про-ши-ре-ња на ис-ток би-ће 3,4 ми-ли-јар-де или ма-ње од 10 евра по ста-нов-ни-ку ЕУ(15).

¹¹

Твр-ди пре-го-во-ри и трам-пе по-че-ли су 2005. го-ди-не ка-ко би се де-фи-ни-са-ле но-ве

Фи-нан-сиј-ске пер-спек-ти-ве за пе-ри-од 2007-2013

. Ако се при-се-ти-мо до-го-во-ра о про-ме-ни

Оп-штег по-љо-при-вред-ног ак-та

, до пу-не јед-на-ко-сти но-вих зе-ма-ља чла-ни-ца са остат-ком ЕУ(15) не-ће до-ћи пре 2013. Пре то-га, но-ве зе-мље чла-ни-це ће у од-ре-ђе-ним слу-ча-је-ви-ма би-ти гра-ђа-ни дру-гог ре-да. (Тур-ска би тре-ба-ло да има у ви-ду и ово ис-ку-ство, а има још то-га.) У сва-ком слу-ча-ју, ЕУ(25) је ушла у мно-го те-жу фа-зу ин-те-гра-ци-је у 2004. го-ди-ни не-го што је ве-ћи-на љу-ди за-ми-шља-ла. Ви-дљи-ви су и симп-то-ми „за-мо-ра про-ши-ре-ња“ у Уни-ји.

Европ-ски са-мит у Бри-се-лу (2002) до-нео је две оси-гу-ра-ва-ју-ће кла-у-зу-ле; јед-ну ко-ја се ти-че уну-тра-шњег тр-жи-шта и дру-гу на по-љу прав-де и уну-тра-шњих по-сло-ва, са ро-ком тра-ја-ња до мак-си-мал-них три го-ди-не на-кон при-сту-па-ња. На ове ме-ре се мо-же по-зва-ти чак и *пре* при-сту-па-ња, а „ду-жи-на тра-ја-ња ова-ких ме-ра мо-же би-ти про-ду-же-на и на-кон тро-го-ди-шњег пе-ри-о-да”.

12

Оту-да, пре-ве-де-но на јед-но-ста-ван срп-ски је-зик, по-ру-ка са овог европ-ског са-ми-та при-сту-па-ју-ћим зе-мља-ма је би-ла: „До-бро до-шли у наш клуб. Али од да-нас вас пом-но по-сма-тра-мо ка-ко при-ме-њу-је-те и спро-во-ди-те ,на-ша’ пра-ви-ла. На-пра-ви-те ли би-ло ка-кву гре-шку, пла-ти-ће-те је. И не за-бо-ра-ви-те, ва-ши сно-ви о ве-ли-ким па-ра-ма из на-ше ка-се ће оста-ти баш то. Сно-ви.” (Тур-ска би и ово тре-ба-ло да има у ви-ду.) Ка-ква не-при-ја-тељ-ска по-ру-ка у од-но-су на ин-ве-сти-ци-је, углав-ном при-ват-не ин-ве-сти-ци-је усме-ре-не пре-ма при-сту-па-ју-ћим зе-мља-ма! Уко-ли-ко до-ђе до ,не-срећ-ног слу-ча-ја’ у но-вим зе-мља-ма чла-ни-ца-ма, уво-ђе-ње оси-гу-ра-ња Евро-пе „пет-на-е-сто-ри-це” би ла-ко мо-гло угро-зи-ти по-вра-ћај ин-ве-сти-ци-ја.

<

** Аутор је струч-њак Еко-ном-ске ко-ми-си-је УН за Евро-пу, UNE-CE, Же-не-ва. У сле-де-ћем бро-ју: „Нај-те-жа пи-та-ња и усло-ви тур-ског ула-ска у ЕУ”*

(Новембар-децембар 2005)

НА-ПО-МЕ-НЕ

¹ Централ-на и источ-на Евро-па је при-ми-ла 21 ми-ли-јар-ду до-ла-ра ди-рект-них стра-них ин-ве-сти-ци-ја у 2003. го-ди-ни. Глав-не ко-ри-сни-це су би-ле Пољ-ска (4,2 ми-ли-јар-де), Че-шка (2,6) и Ма-ђар-ска (2,5). Док је ре-ла-тив-но ни-ска це-на ра-да мо-гла у про-шло-сти пред-ста-вља-ти пред-ност за цен-трал-не и ис-точ-но-е-вроп-ске зе-мље, то је са-да све ма-ње слу-чај. На при-мер, ствар-на це-на ра-да у Ма-ђар-ској ра-сте. Ово би мо-гло да бу-де је-дан од раз-ло-га за из-ла-зак ди-рект-них стра-них ин-ве-сти-ци-ја из Ма-ђар-ске исте го-ди-не у из-но-су од 1,6 ми-ли-јар-де до-ла-ра (UN-CTAD, 2004, стр. 371 и 375). Ин-ве-сти-то-ри се се-ле у Ки-ну.

² Ка-ко би се су-прот-ста-ви-ли со-ци-јал-ном дам-пин-гу, 1.370 не-мач-ких ца-рин-ских слу-жбе-ни-ка из-вр-ши-ло је 13. апри-ла 2005. го-ди-не исто-вре-ме-не ра-ци-је у 350 кла-ни-ца ши-ром Не-мач-ке (В. Ве-но-ит, „Ber-lin to wa-ge war on il-le-gal wor-kers”, *Fi-nan-cial Ti-mes*, 14. април 2005).

³ В. Ве-но-ит, „Ger-many se-eks to stem flow of che-ap la-bo-ur”, *Fi-nan-cial Ti-mes*, 17. фе-бру-ар 2005.

⁴ Гра-до-на-чел-ник Њу-јор-ка Џон Линд-зи је же-лео да укло-ни си-ро-ти-њу и бес-кућ-ни-ке са ули-ца по-ве-ћав-ши из-но-се со-ци-јал-не по-мо-ћи 1968. го-ди-не. Као по-сле-ди-ца, си-ро-ти-ња из це-ле Аме-ри-ке на-се-ли-ла је Њу-јорк, по-тра-жу-ју-ћи со-ци-јал-ну по-моћ, што је град до-ве-ло ско-ро до бан-крот-ства. Бан-ке су 1975. го-ди-не од-би-ле да про-ду-же зај-мо-ве гра-ду, па су уве-де-ни и за-др-жа-ни стро-ги усло-ви за до-би-ја-ње со-ци-јал-не по-мо-ћи (Sinn, 2004, стр. 19).

⁵ Com-mis-sion of the European Com-mu-ni-ti-es, Brus-sels, 02. фе-бру-ар 2005. COM (2005) 24.

⁶ *Bul-le-tin Qu-o-ti-di-en Euro-pe*, 15. фе-бру-ар 2005, стр. 4.

⁷ „Тек ове не-де-ље је пољ-ска гра-ђе-вин-ска ком-па-ни-ја у дан-ском вла-сни-штву нов-ча-но ка-жње-на због пла-ћа-ња пољ-ских рад-ни-ка у Дан-ској ис-под дан-ског ни-воа за-ра-да, иако би та-ква прак-са би-ла исто та-ко иле-гал-на као и ра-ни-је, по од-ред-ба-ма тр-жи-шта услу-га” („Le dumping social”, *Fi-nan-cial Ti-mes*, 26. март 2005).

⁸ Европ-ски са-вет, Бри-сел, 23. март 2005, *За-кључ-ци Пред-сед-ни-штва*, § 22.

⁹ Европ-ски са-вет, Бри-сел 2002, *За-кључ-ци Пред-сед-ни-штва*, § 10.

¹⁰ Европ-ски са-вет, Бер-лин 1999, *За-кључ-ци Пред-сед-ни-штва*, § 16 и та-бе-ла Б

¹¹ „Укуп-на ко-рист” Шпа-ни-је, 2001. го-ди-не на при-мер, на-ра-сла је на 7,7 ми-ли-јар-ди, од-но-сно 192 евра по ста-нов-ни-ку ЕУ (*Uni-ting Euro-pe*, 23. де-цем-бар 2002, стр. 6).

¹² Европ-ски са-вет, Бри-сел 2002, *За-кључ-ци Пред-сед-ни-штва*, § 8.

[\(1\) Еутаназија или подмлађивање Европе](#)

[\(2\) Време далекосежних одлука](#)

[\(3\) Важност реалистичног приступа](#)

[\(4\) Могућности и контроверзе](#)

[\(6\) Нестанак ћупа са медом](#)

[\(7\) Чекаоница за излазак](#)